A A R H U S U N I V E R S I T E T

Det samfundsvidenskabelige **Fakultet**	**Eks. termin:** Vinteren 1999/2000
Juridisk **Kandidateksamen**	**Ordning:** Ny
Del/delprøve/fase: 2. år af grunduddannelsen	
Fag: Retshistorie, almindelig retslære og retssociologi	
Opgavetype: Alm.	
Antal sider i opgavesættet (incl. forsiden):	
Eksamensdag: fredag **Dato:** 7. **Måned:** 1. **År:** 2000 **kl.** 9.00 - 15.00	
Eksamenslokale: Marselisborghallen / Farverihallen	
Tilladte medbragte hjælpemidler: Alle	
Materiale der udleveres til eksaminanden: Opgavetekst og papir	

Opgavetekst

1. RETSHISTORIE

Naturrettens betydning for europæisk retshistorie.

2. RETSLÆRE

I bogen *Om ret og retfærdighed*, København 1953, s. 119 f., skriver *Alf Ross* følgende om kulturtraditionen (»forholdets natur«):

"Hjemmelens ikke-eksistens føles som en mangel, en brist i lovgivningen, et »hul« i loven, som det er dommerens sag at udfylde. Dette gør han på den måde, at han samtidig med at træffe den afgørelse af det foreliggende konkrete spørgsmål, som han kan billige, søger at begrunde sin afgørelse ved at fremhæve de momenter i sagforholdet som han tillægger relevans. Derved former dommeren, inspireret af rets- og kulturtraditionens bærende ideer, ligesom forsøgsvis en almindelig retsregel. Gennem en række af domme vedrørende beslægtede forhold fikseres efterhånden konturerne, og der fremtræder en dommerskabt præjudikatsret.

Dommeren kan, når han på denne måde baner vej for en ny ret, enten umiddelbart lade sig lede af sin retsfølelse, eller han kan prøve at rationalisere sin reaktion ved en analyse af reale hensyn på grundlag af en retssociologisk kalkulation af de virkninger, som den ene eller anden almindelige regel må antages at føre med sig. Men også i sidste fald vokser afgørelsen frem

af en vurderende stillingtagen ud fra rets- og kulturtraditionens forudsætninger. Det vi kalder »reale hensyn«, er en sammensmeltning af en virkelighedsopfattelse og en vurderende stillingtagen. ...

I nedarvet dansk retskildeterminologi betegnes den retskilde, hvis væsen er, at dommeren lader sig motivere af kulturtraditionen, eventuelt i forbindelse med en retssociologisk analyse af reale sammenhæng, som »forholdets natur«. Udtrykket er unægtelig naturretligt belastet, men når man blot er klar over den sande karakter af de forhold der hermed sigtes til, er der i og for sig ikke grund til at gøre ophævelser mod fortsat at anvende dette udtryk."

I bogen *Retslæren*, København 1977, s. 374, skriver *Preben Stuer Lauridsen* følgende om »forholdets natur«:

"Vender vi herefter tilbage til de hidtidige litterære opfattelser af placeringen af forholdets natur, forekommer det ikke uden videre indlysende at rubricere de overvejelser, der samles under dette navn, som en retskilde i lighed med lov, præjudikater og sædvaner. ...

Kun i én forstand forekommer det rimeligt at opfatte forholdets natur som en retskilde, nemlig når begrebet blot anvendes som en betegnelse for det materiale, der lægges til grund for undersøgelserne af de relevante hensyn. Begrebet overlapper her dog de øvrige kildematerialer; de relevante hensyn giver sig til kende netop gennem lovgivningen, herunder særligt dens forarbejder, gennem praksis og gennem sædvaner."

Med udgangspunkt i citaterne ønskes en begrundet stillingtagen til følgende spørgsmål:

a) Kan »forholdets natur« betragtes som en selvstændig retskilde?
b) Hvornår aktualiseres »forholdets natur«?
c) Hvorfra henter dommeren sine argumenter?

3. RETSSOCIOLOGI

Man har fra 1930erne set en stigende brug af rammelovgivning især på nye retsområder. Giv en retssociologisk forklaring på denne udvikling og foretag en analyse af virkningerne af denne udvikling med henvisning til retssociologisk teori og empiri.